

Asia: VN/22876/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (tilapäinen suojelu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne tähän.

Pelastakaa Lapset haluaa lausua seuraavista seikoista: tilapäisen suojelun päättyminen kansalliseen harkintavaltaan kuuluvilta väestöryhmiltä, sekä tilapäisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jatkaminen tilapäisinä.

Pelastakaa Lapset haluaa myös huomauttaa, ettei esitysluonnoksessa ole tehty lapsivaikutusten arviointia, eikä ole arvioitu muutosten vaikutuksia ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Tilapäisen suojelun päättyminen kansalliseen harkintavaltaan kuuluvilta väestöryhmiltä:

Hallituksen luonnoksessa ulkomaalaislain muuttamiseksi esitetään tilapäisen suojelun perusteella saadun oleskeluluvan päättämistä Ukrainasta paenneiden kolmansien maiden kansalaisilta, joilla ei ollut Ukrainassa pysyvää oleskelulupaa tai jotka eivät ole saaneet Ukrainassa kansainvälistä suojelua. Esityksestä ei käy ilmi, onko kyseisessä ryhmässä lapsia ja perheitä.

Pelastakaa Lapset katsoo, että tilapäisen suojelun päättäminen näiden Ukrainasta paenneiden 200 henkilön kohdalla ei olisi etenkään perheenä Suomeen mahdollisesti tulleiden näkökulmasta suositeltavaa, ja olisi todennäköisesti myös lapsen edun vastaista. YK:n lapsen oikeuksien komitea on viimeisissä päätelmissään suositellut (2023), että Suomen tulisi harkita lapsen edun sisällyttämistä osaksi kaikkea siirtolaisuutta koskevaa lainsäädäntöään ja antaa lapsen edulle ensisijainen painoarvo siirtolais- ja pakolaislapsia koskevissa päätöksissä (CRC/C/FIN/CO/5-6, 39.) Tilapäisen suojelun

päättäminen asettaisi tähän ryhmään kuuluvat perheet ja erityisesti lapset hyvin vaikeaan, epävarmaan ja eriarvoiseen asemaan suhteessa heihin, joiden tilapäinen suojelu jatkuu.

Lapsen etua arvioitaessa on muun muassa kyettävä huomioimaan lapsen lähtötilanne, kuten kuinka pitkään lapsi ja tämän perhe on oleskellut ennen Suomeen saapumistaan Ukrainassa ja onko heillä minkäänlaisia siteitä lähtöalueelleen. Erityisesti lasten kohdalla paluun lähtöalueelle ei voida ensisijaisesti olettaa olevan lapsen edun mukaista. Lapsilla ei välttämättä ole minkäänlaisia siteitä perheen lähtömaahan tai esimerkiksi siellä elämiseen tarvittavaa kielitaitoa. Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 22 (CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22) painotetaan lapsen oikeuksien kunnioittamista ja suojelemista riippumatta huoltajan siirtolaisstatuksesta. On eriarvoistavaa ja lapsen edun vastaista, jos lapsen tilapäisen suojelun kesto määräytyisi lapsen huoltajan tai huoltajien oleskelustatukseen mukaan. On lisäksi mahdollista, että näiden 200 henkilön joukossa on kansalaisuudettomia, joiden paluu lähtömaahan ei onnistu.

Lapsen edun näkökulmasta on tärkeää kyetä myös arvioimaan, onko lähtömaan tilanne sellainen, että perheillä olisi todella mahdollista turvallisesti ja pysyvästi palata. Lisäksi olisi pystyttävä varmistamaan, ettei perhe joutuisi toisistaan eroon tilapäisen suojelun päättämisen vuoksi. Oleskeluluvan hakeminen jatkossa muulla perusteella voisi esimerkiksi johtaa tilanteeseen, jossa vain osa perheestä saisi oleskeluluvan Suomeen. Perhe-elämän jatkuvuuden kannalta tällaista mahdollisuutta tulisi lähtökohtaisesti välttää.

Painotamme, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on aiheuttanut inhimillistä kärsimystä, stressiä ja traumaattisia kokemuksia jokaisen lapsen elämään, joka on sodan alkaessa sekä sen aikana elänyt Ukrainassa, kansalaisuus- ja oleskelustatuksesta riippumatta. Tämän taustan ja perhe-elämän sujuvan jatkuvuuden kannalta ei ole perusteltua päättää tilapäistä suojelua ryhmältä, jolle se on jo myönnetty.

Tilapäisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jatkaminen tilapäisinä:

Pelastakaa Lasten näkemys on, että tilapäisen suojelun käytäntöjen joustavuuden lisääminen oleskelulupakorttien ja oleskeluluvan automaattisen jatkumisen myötä on myönteinen muutos. Suhtaudumme kuitenkin kriittisesti muutokseen pysyvän oleskeluluvan piiriin siirtymisen osalta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, ettei kolmen vuoden ajan tilapäistä suojelua saanut pystyisi enää jatkossa saamaan pysyvää oleskelulupaa, eikä tällöin myöskään esimerkiksi kansalaisuutta. Tilapäistä suojelua saavan ei siis jatkossa olisi lainkaan mahdollista saada pysyvää oleskelulupaa tilapäisen suojelun perusteella. Pelastakaa Lapset pitää tätä muutosta erityisesti lasten ja perheiden osalta ongelmallisena. Painotamme, että Ukrainasta paenneille lapsille ja perheille olisi taattava

mahdollisuus asettua halutessaan Suomeen pysyvämmiin jatkuvan oleskeluluvan nojalla. Tämä helpottaisi perheiden käytännön elämää, sekä tulevaisuuden suunnittelua.

Pysyvän oleskeluluvan mahdollistaminen on tilapäistä suojelua saaneiden lasten kannalta erityisen tärkeää, sillä he voivat olla jo hyvinkin kiinnittyneitä suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkimuksessa on lisäksi todettu, että tilapäinen oleskelulupa aiheuttaa lapselle turvattomuuden tunnetta sekä vaikeuksia suunnitella koulutuspolkuja ja rakentaa ihmissuhteita. Jatkuva epävarmuus liittyen tulevaisuuteen vaikuttaa myös lasten mielenterveyteen aiheuttaen yksinäisyyttä ja ahdistusta (European Commission, 2024; Save the Children Denmark, 2024).

Pelastakaa Lapset pitää siis erittäin tärkeänä, että jatkossakin tilapäistä suojelua saavilla säilyy mahdollisuus hakea pysyvää oleskelulupaa tilapäisen suojelun perusteella.

Lausunnossa käytetyt lähteet:

Cæcilie Køhler, Pia Rauff Krøyer, Stinne Østergaard Poulsen (2024), "Ung i Usikkerhed (Youth In Uncertainty)", Save the Children Denmark.

European Website on Integration (2024), Denmark: Impact of temporary residence on refugee children and youth. European Commission.

Remes, Maiju (2024), "Lapsi on lapsi, eikä paperiton". Selvitys paperittomien lasten ja perheiden palveluista ja niihin pääsystä. Pelastakaa Lapset.

Weckström, Elina - Anna-Leena Lastikka (2023), Pienet lapset kertovat – Suomesta turvaa hakevien lasten näkemyksiä hyvästä elämästä, Suomen UNICEF ry, Pelastakaa Lapset ry, lapsiasiavaltuutetun toimisto.

Lisätietoja: (etunimi.sukunimi@pelastakaalapset.fi)

Eveliina Viitanen, kehittämisspällikkö

Milena Myllymäki, harjoittelija

Emma Grillo Kajava, harjoittelija

Viitanen Eveliina
Pelastakaa Lapset ry